

Zienswijze Netbeheer Nederland op de Ontwerp-Nota-Ruimte

Op 26 september heeft de Minister van Volkshuisvesting en Ruimtelijke Ordening de Ontwerp-Nota Ruimte met de Tweede Kamer gedeeld. De Ontwerp-Nota Ruimte is de langetermijnvisie van het Rijk op de ruimtelijke inrichting van Nederland waarin diverse ruimtelijke functies én ruimtevragers een rol in spelen. De energie-infrastructuur (of het energiesysteem) is een van de grote inpassingsvraagstukken voor de komende decennia en vanuit dat perspectief hebben de netbeheerders naar deze Nota Ruimte gekeken. Graag maakt Netbeheer Nederland (hierna: NBNL) namens de gezamenlijke netbeheerders gebruik van de mogelijkheid om haar zienswijze op de Ontwerp-Nota Ruimte te geven.

Inleiding

De komende decennia neemt de ruimtelijke dynamiek in Nederland sterk toe. Woningbouw, economische ontwikkeling, mobiliteit, natuurherstel, klimaatadaptatie en de energietransitie leggen gelijktijdig een groot beslag op de schaarse ruimte. Tegelijkertijd investeren netbeheerders honderden miljarden in het verduurzamen en uitbreiden van het energiesysteem. Deze investeringen zijn kapitaalintensief, hebben een levensduur van 80 jaar of meer en bepalen daarmee in belangrijke mate hoe Nederland er na 2050 uitziet.

Tijdige toegang tot betrouwbare en, duurzame energie is een randvoorwaarde voor alle ruimtelijke ontwikkelingen. Zonder beschikbare netcapaciteit en infrastructuur voor elektriciteit, warmte, waterstof en groen gas stopt de uitvoering van woningbouw, bedrijventerreinen, mobiliteitsprojecten en industriële verduurzaming. Dit vraagt om een nauwe afstemming tussen ruimtelijke plannen en de investeringsplannen van netbeheerders – juist in een context van schaarste aan ruimte, mensen en middelen.

Netbeheerders zetten zich intensief in om energie-infrastructuur integraal onderdeel te maken van de ruimtelijke ordening. Overheden (bevoegd gezag) reserveren ruimte voor kabels, leidingen, stations en corridors, netbeheerders werken met overheden aan lokaal programmeren en verankeren investeringen in meerjarige investeringsplannen. Tegelijkertijd wordt in ruimtelijke plannen energie-infrastructuur nog lang niet altijd voldoende expliciet meegenomen. Daardoor ontstaan botsende ruimteclaims, lopen vergunningen vast en neemt de onzekerheid toe voor bedrijven en bewoners. Inmiddels kan een aanzienlijk deel van de gewenste aansluitingen niet of niet tijdig worden gerealiseerd, met vertraging, hogere maatschappelijke kosten en extra CO₂-uitstoot tot gevolg.

Als energie en ruimte niet beter op elkaar worden afgestemd, groeit het *maakbaarheidsgat*: het verschil tussen wat we willen realiseren aan energie-infrastructuur en wat gezien ruimte, capaciteit, regelgeving en maatschappelijke acceptatie daadwerkelijk uitvoerbaar is. NBNL is ervan overtuigd dat een ander toekomstbeeld mogelijk is: door energievoorziening en ruimte integraal te benaderen, kunnen we de schaarse ruimte slimmer gebruiken, ondoelmatige investeringen voorkomen en de energietransitie uitvoerbaar en betaalbaar houden.

Reflectie op de tekst

NBNL is positief over de erkenning in de Ontwerp-Nota Ruimte dat energie en het daarvoor benodigde energiesysteem randvoorwaardelijk is voor bijna alle ruimtelijke ontwikkelingen. Dat is een noodzakelijk en belangrijk nieuw inzicht. De koppeling tussen ruimtelijke ordening en energievoorziening is essentieel om het energiesysteem betaalbaar, betrouwbaar en toegankelijk te houden. Buitengewoon positief dat dit zo wordt vastgesteld.

Overigens stellen we ook vast, dat in tekst en kaartmateriaal eenduidigheid ontbreekt. Zo wordt in het kader van “internationaal netwerk van corridors voor vervoer van goederen, grondstoffen en

energiedragers” de Delta-Schelde Connection niet met naam genoemd, maar staat deze verbinding wel op de kaart. Verder worden voor de afvang van CO₂ een 3-tal locaties aangewezen, maar wordt er geen vervoer over land ingetekend. En ook overigens is er geen aandacht voor andere belangrijke nieuwe ondergrondse verbindingen dan de Delta Rhine Corridor, voor het eventuele transport van CO₂ in noord-zuidrichting. Verder valt op, dat in het ontwerp geen aandacht wordt besteed aan het bestaande aardgasnet én aan de rol van groen gas als alternatieve en (semi)lokale energiebron, terwijl dit ook een rol kan spelen in de brede, duurzame(re) energiemix.¹ Daarnaast vragen we expliciet nog aandacht voor het volgende elementen.

1. Samenhang

We constateren dat ruimtelijke en energetische ontwikkelingen nog onvoldoende in samenhang worden beschouwd. De Nota Ruimte schetst richtinggevend keuzes voor de ruimtelijke ontwikkeling van Nederland, maar is nog beperkt expliciet over de ruimtelijke programmering per regio en de doorwerking daarvan naar energievraag, infrastructuur en flexibiliteitsoplossingen. Daarmee blijft het risico op mismatch tussen ruimtelijke beleid en investeringsbeslissingen van netbeheerders groot.

Wij zien dat de afstemming tussen energie en ruimte anders kan. Dat zit op twee niveaus: strategisch en tactisch. Strategisch gezien betekent het dat grootschalige investeringen gepland staan in gebieden waar geen ruimtelijke intensivering voorzien is. Waar dat wel voorzien is, zijn extra investeringen van de netbeheerders nodig. Risico op ondoelmatige investeringen van netbeheerders, vanwege schaarste en het niet op tijd aansluiten van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen zijn realistisch. Daarnaast is er op tactisch niveau onvoldoende afstemming in plan en projectfase, dat zorgt voor onvoldoende ruimte, lange procedures etc. De sleutel voor betaalbaarheid en tijdige verduurzaming ligt bij een intensieve afstemming tussen energie en ruimte.

De VISTA-kaarten in de Nota Ruimte en de recent gepubliceerde investeringsplannen laten zien dat deze risico's reëel zijn. In regio's als Noord-Holland Noord, Rivierenland en de Achterhoek investeren regionale netbeheerders bijvoorbeeld de komende jaren fors in nieuwe transportcapaciteit, terwijl de Nota Ruimte daar slechts beperkte economische intensivering voorziet. Tegelijkertijd vragen regio's waar wordt geïnitieerd of gestimuleerd – zoals delen van Limburg, Groningen, de Stedendriehoek en de Brabantse stedenrij – om aanvullende energie-investeringen om de ambities daadwerkelijk te kunnen realiseren. Hier kan gezamenlijk programmeren naar behoefte een positieve rol spelen in beelden dicht bij elkaar brengen.

Ook in de zogenaamde 'accommodatie'-regio's kan verdere groei extra energie-infrastructuur vergen, wat in het licht van hoge ruimtedruk en beperkte uitvoeringscapaciteit vraagt om sturend ruimtelijk beleid en scherpe keuzes. In de plan- en projectfase is de afstemming tussen ruimtelijke plannen en energie-infrastructuur vaak nog onvoldoende. Dit leidt tot ruimtetekorten, lange procedures, herontwerp en daardoor vertraging in zowel energieprojecten als ruimtelijke projecten.

Er bestaat een context van schaarste aan ruimte, menskracht, materialen en financiële middelen. Daarom is het maatschappelijk ingewikkeld om kapitaalintensieve netverzwaringen voor de laag- en middenspanning-elektriciteitsinfrastructuur te realiseren op plekken waar ruimtelijke groei uitblijft. Daarnaast is het belangrijk om ruimteclaims te concentreren in gebieden waar het energiesysteem structureel achterloopt of tijdig netinvesteringen te plannen in samenhang met de geplande ruimteclaims

¹ Zie in dit verband de laatste volzin in onderdeel 2.4 van het ontwerp.

NBNL pleit daarom voor energieplanologie: een systematische manier van plannen waarin energieopwek, infrastructuur, -opslag en -vraag in samenhang worden afgewogen met woningbouw, economie, mobiliteit en andere ruimtelijke opgaven, op alle schaalniveaus.

2. Integrale visie en geïntegreerde planning

Er is behoefte aan een integrale visie waarin energieopwekking, opslag en infrastructuur ruimtelijk worden afgestemd op de vraag uit woningbouw, bedrijvigheid, mobiliteit en andere opgaven. Dit zorgt er voor dat samenhang tussen landelijke, regionale en lokale energie-infrastructuur expliciet wordt gemaakt. In zo'n visie wordt de ruimtelijke koers voor de middellange termijn (2035–2050) scherp neergezet zodat hier rekening mee kan worden gehouden in investeringsrichtingen van netbeheerders. Dit zorgt ervoor dat energie en ruimte op gebiedsniveau worden gepland om investeringen doelmatig te maken om conflicten met andere opgaven, zoals waterveiligheid, landbouw en natuurherstel te voorkomen.

NBNL pleit daarom ook voor een **energietoets** bij ruimtelijke ontwikkelingen, zodat vroegtijdig kan worden gestuurd op keuzes voor het energiesysteem en de ruimte die daarvoor nodig is. Met als doel te komen tot een realistische fasering van ruimtelijke projecten in relatie tot het *maakbaarheidsgat*. Dit leidt daarmee ook tot het beperken van piekbelasting door netbewust bouwen en collectieve oplossingen op plekken waar dit het meest efficiënt is. Hiervoor is de aangenomen motie-Grinwis (2/10/25), die de regering oproept voorbereidingen te treffen voor een energietoets, een belangrijk aanknopingspunt. NBNL beveelt aan deze toets expliciet te verankeren in de uitwerking van de Nota Ruimte.

Wat betreft ruimtelijke inpassing en reservering kijkt NBNL naar een reeks aan elementen genoemd in de Nota Ruimte. Hoogspanningscorridors, waterstofleidingen, energiehubs, conversielocaties, regionale netwerken, opslag, onderstations, kabeltracés, warmte-infrastructuur en CO₂-transport moeten structureel worden opgenomen in het ruimtelijk instrumentarium op nationaal, provinciaal en gemeentelijk niveau. Dat vraagt om nationale beleidskaarten met ruimte voor energie-infrastructuur én uitsluitingsgebieden (zoals natuur), plus instructieregels die doorwerking naar mede-overheden borgen. Via het netwerk Groene Netten van Naturalis is al in beeld gebracht waar koppeling met natuur kansrijk is.

Belangrijk knelpunt is de doorwerking van de Nota Ruimte naar regionale en lokale plannen. De Nota Ruimte bindt primair het Rijk; provincies en gemeenten hebben veel beleidsvrijheid. De Omgevingswet verlangt wel dat hun omgevingsvisies aansluiten bij de nationale omgevingsvisie (nu NOVI, straks Nota Ruimte). Daarnaast kan het Rijk via het Besluit kwaliteit leefomgeving bindende instructieregels stellen, in uitzonderlijke gevallen specifieke instructies geven en met projectbesluiten de ruimtelijke inpassing van concrete projecten veiligstellen. Daarom stelt NBNL:

- Zorg dat netbeheerders structureel aan tafel zitten bij regionale programma's en bij toepassing van instructieregels, specifieke instructies en projectbesluiten.
- Richt een helder escalatiemodel in: bij conflicten over ruimtebeslag beslist het Rijk, zo nodig met juridische middelen, om nationale belangen te waarborgen.
- Maak in Nota Ruimte en uitvoeringsprogramma expliciet hoe deze juridische en bestuurlijke instrumenten worden ingezet voor ruimtereservering voor energie-infrastructuur.
- Borg dat deze reserveringen daadwerkelijk een plek krijgen in provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies.

- **3. Strategische keuzes en samenhang**

Keuzes over de mix van opwek, regelbaar vermogen, opslag en flexibiliteit hebben directe ruimtelijke consequenties. Locatiesturing is cruciaal om druk op het net en congestie te beperken en om doelmatig te investeren in infrastructuur. De Nota Ruimte zou explicieter moeten maken:

- Welke gebieden voor welke typen opwek, opslag en conversie prioriteit hebben;
- Hoe deze keuzes zich vertalen in investeringsrichtingen voor de elektriciteits-, warmte- en waterstofinfrastructuur.

Daarbij staat de Nederlandse industrie staat op een kantelpunt. Energie-intensieve bedrijven hebben te maken met hoge en volatiele energiekosten, netcongestie en onzekerheid over hun verduurzamingsroute (elektrificatie, waterstof, CCS). Tegelijkertijd is de industrie essentieel voor concurrentiekracht, werkgelegenheid en strategische autonomie.

Ruimtelijke planning moet beter anticiperen op de verduurzaming van bestaande industriële clusters die het Rijk wil behouden en de vestiging en transformatie van nieuwe economische functies om te zorgen voor tijdige benodigde energie-infrastructuur voor elektriciteit, waterstof en CO₂-transport en –opslag aan te leggen. In het tussenrapport van de formatie door Sybrand Buma werd verwezen naar de suggestie om voor de energie-intensieve haven- en industrieclusters, die in de ontwerp-Nota Ruimte zijn aangewezen als gebieden van Nationaal Belang, een nationaal ruimtelijk-economische strategie gemaakt wordt. Dit kan zorgen voor een clustering en sturing van industriële activiteiten waar energie-infrastructuur mede-richtinggevend.

Een gezamenlijke Europese aanpak kan een subsidie-wedloop voorkomen en de energietransitie versnellen, maar vraagt nationaal om duidelijke ruimtelijke keuzes en tijdige aanleg van infrastructuur, zodat bedrijven investeringszekerheid krijgen.

De Nota Ruimte stuurt op verdere concentratie en intensiveren van wonen en werken in economische kerngebieden en voorziet schaa sprongen in een aantal regio's. Tot 2050 zijn ruim 1,6 miljoen extra woningen nodig, met daaraan gekoppelde extra werkgelegenheid en mobiliteit. Deze intensivering heeft grote impact op het energiesysteem en moet op een netbewuste manier worden uitgevoerd. Netbeheerders werken sinds 2024 met diverse provincies en maatschappelijke organisaties aan **netbewust bouwen**². Dat houdt in dat de totale belasting op het net voor wonen, werken en mobiliteit zo laag mogelijk wordt gehouden en daarnaast expliciet te sturen op collectieve warmteoplossingen in plaats van louter individuele aansluitingen.

Het is belangrijk dat er ook voor elektrisch laden van voertuigen gekeken wordt naar het ruimtelijk combineren van vraag- en aanbod rondom elektrische mobiliteit. Netbeheerders zien kansen in het *Stopcontact op Land*: een centrale toekomstvaste netaansluiting, voor laadinfrastructuur en andere voorzieningen op één plek. Zo kan het laden van logistiek, personenvervoer en vervoer voor bouwprojecten gecombineerd worden met opwek en/of opslag op één locatie. Dit kan bijvoorbeeld gerealiseerd worden rond belangrijke logistieke corridors, zoals op verzorgingsplaatsen.

Gebiedsgerichte inzichten moeten worden geïntegreerd in de uitvoering: op plekken waar grote onzekerheden spelen en systeemkeuzes voorliggen, is extra inzet nodig om doorbraken te forceren, ruimte en uitvoeringscapaciteit te reserveren en versneld tot realisatie te komen.

Daarom zijn strategische keuzes nodig om te voorkomen dat meerdere energiedragers – elektriciteit, waterstof, warmte – elkaar ruimtelijk en financieel in de weg zitten. Dat vraagt om:

² [Netbewust en netneutraal bouwen | Netbeheer Nederland](#)

- integrale afwegingen, vergelijkbaar met de wijze waarop binnen het MIRT de samenhang tussen projecten wordt bekeken;
- heldere prioritering van energiedragers per gebied, mede op basis van ruimtedruk, infrastructuur en economische functies;
- het voorkomen van onderbenutting van dure infrastructuur door overlappende of inconsistente keuzes.

4. Uitvoeringsvraagstukken en maakbaarheid

De huidige doorlooptijd voor energie-infrastructuur bedraagt vaak 9–12 jaar. In combinatie met schaarse uitvoeringscapaciteit, materialen en budgetten zet dit de maakbaarheid van de energietransitie onder grote druk.

TenneT en het ministerie van Klimaat en Groene Groei (KGG) werken in de eerste helft van 2025 nauw samen aan het ‘Versnellingspakket voor ruimte op het hoogspanningsnet’. Doel is de doorlooptijden van projecten te verkorten, zodat het net sneller kan worden uitgebreid. Het pakket moet snel worden ingevoerd, inclusief een duidelijke doorwerking naar de regionale netbeheerders (RNB’s). In het laatste kwartaal van 2025 en het eerste kwartaal van 2026 voeren de RNB’s een impactanalyse uit voor de MS/LS-netten. Daarmee vertalen we de wetwijzigingen van KGG en de afspraken over beleid en centralisatie naar de praktijk van de RNB’s en de lopende ISA-afspraken (zie ook paragraaf 5).

Provincies en gemeenten hebben voldoende middelen nodig om hun ruimtelijke taken waar te maken. Lokaal draagvlak is cruciaal: zet de 197 miljoen euro voor gebiedsinvesteringen uit het Versnellingspakket snel en gericht in om de lokale impact te verzachten. Netbeheerders passen hun werkwijzen aan, zodat projecten tot een jaar sneller kunnen worden gerealiseerd.

Daarbij is een enorme personeelsopgave: er zijn 30.000 technici nodig. Maak het tekort aan technici een topprioriteit, investeer structureel in technisch onderwijs en creëer ruimte voor de internationale vakkrachten die onmisbaar zijn.

NBNL doet daarom de volgende aanbevelingen voor de uitwerking van de Nota Ruimte:

- Zet de instrumenten van de Omgevingswet (instructieregels, programma’s, projectbesluiten) gericht in om energieprojecten te versnellen en ruimtereserveringen te borgen.
- Maak gebruik van integrale programmatische aanpak waarin energie-infrastructuur, woningbouw, industrie en mobiliteit in samenhang worden versneld.
- Versnel procedures door standaardisering van procedures, parallelle vergunningstrajecten en duidelijke landelijke kaders voor participatie en milieubeoordeling. Werk toe naar een meer uniforme benadering van grondprijsbeleid voor energie-infrastructuur om vertraging door financiële en juridische discussies te beperken.
- Benut de ruimte binnen EU-wet- en regelgeving om procedures voor energie-infrastructuur te versnellen. Het voorgestelde European Grids Package biedt aanknopingspunten, maar implementatie is nog ver weg. NBNL adviseert te anticiperen op de beoogde werkwijze door nu al processen en organisatie daarop in te richten (zoals één loket, standaardisering en parallelle trajecten), zodat versnelling direct kan landen zodra Europese afspraken zijn afgerond.
- Werk bovendien actief met de Europese Commissie aan de ruimte binnen de huidige kaders—met name rond artikel 6 van de Habitatrichtlijn—om deze bij energie-infraprojecten werkbaar toe te passen, zodat tijdelijke bouwemissies projecten die op termijn structurele (stikstof)emissiereductie mogelijk maken niet onnodig blokkeren.
- Zet er daarnaast op in dat dit niet alleen voor elektriciteit, maar ook voor duurzame gassen (waterstof en biomethaan/groen gas) geldt, omdat die een vergelijkbaar positief effect hebben. Vertaal Europese

mogelijkheden vervolgens snel naar Nederlands instrumentarium (o.a.

Omgevingswet/versnellingswetten) om doorlooptijden daadwerkelijk te verkorten.

- Tot slots zijn er op Europees niveau kaders zoals de *Net Zero Industry Act* die maximale vergunningstermijnen vastleggen. Nederland benut deze mogelijkheden nog beperkt. Een nationale wet zou, naar Duits voorbeeld voor waterstof, vergunningprocedures kunnen versnellen. Een mogelijkheid is om een onafhankelijke partij de naleving van termijnen te laten bewaken en waar nodig aan te kaarten
- Het is bovendien belangrijk om expliciet de maakbaarheidsproblematiek te erkennen: niet alles kan tegelijk. Schaarse uitvoeringscapaciteit en middelen vragen om heldere prioritering. Hier vragen we ook nadrukkelijk hulp aan het rijk: geef richting!
- Zorg dat gebiedsgerichte prioriteiten in het energiesysteem en in de ruimtelijke ordening (alle domeinen) zoveel mogelijk gelijk oplopen.
- Combineer functies waar mogelijk (bijvoorbeeld energie-infrastructuur met natuurcompensatie of mobiliteitscorridors) om ruimtedruk te verminderen en uitvoering te versnellen. Hou hierbij wel rekening met de uitbreidbaarheid/toekomstvastheid van de assets.
- Het is belangrijk dat in de Nota Ruimte helder gekoppeld wordt aan uitvoeringsprogramma's waarin:
 - regionale ruimtelijke programma's worden geconcretiseerd tot een ruimtelijk-economische programmering;
 - de vertaling wordt gemaakt naar energievraag, infrastructuur en benodigde flexibiliteit per regio;
 - afspraken worden vastgelegd over fasering, prioritering en monitoring;
 - duidelijk wordt hoe en wanneer netbeheerders structureel betrokken zijn bij de uitwerking en bij de inzet van juridische instrumenten (instructieregels, specifieke instructies, projectbesluiten).

5. Governance en regie

Goede governance is een randvoorwaarde voor energieplanologie. Dat vraagt om heldere rollen, duidelijke regie op alle schaalniveaus en een sterke verbinding daartussen. NBNL pleit daarom voor een aanpak waarin expliciet wordt gemaakt welke bestuurslaag welke besluiten neemt over energie-infrastructuur, ruimtereserveringen en prioritering, en hoe de regie op nationale en regionale infrastructuur wordt georganiseerd. Daar hoort ook een duidelijk escalatiepad bij: als procedures vastlopen of belangen botsen, moet helder zijn welk bevoegd gezag knopen doorhakt om de benodigde versnelling te realiseren.

Netbeheerders moeten vanaf het begin structureel betrokken zijn bij de interbestuurlijke ketensamenwerking tussen Rijk, provincies, gemeenten en uitvoeringsdiensten, bijvoorbeeld via uitvoeringsinstructies vanuit het Rijk bij ruimtelijke programma's. Op provinciaal niveau ligt het voor de hand om de bestaande Energy Boards eerder en intensiever te betrekken bij ruimtelijke planvorming. Ook bij verstedelijkingsagenda's en regioprogramma's voor economische ontwikkeling en industrieclusters is vroegtijdige betrokkenheid van netbeheerders noodzakelijk.

Verder is versterking van interbestuurlijke samenwerking nodig door aan te sluiten bij en voort te bouwen op bestaande afsprakenkaders, zoals het Interbestuurlijk Samenwerkingsakkoord (ISA), zodat energie en ruimte integraal worden meegenomen in gezamenlijke besluitvorming. Tot slot is consistente regie over beleidsterreinen essentieel: Rijksbeleid voor ruimte, economie, energie en klimaat moet beter op elkaar aansluiten. Beleidsdocumenten als het Nationaal Programma Energiesysteem (NPE) en het Programma Energiehoofdstructuur (PEH) zijn nu nog sterk gericht op verduurzaming van het bestaande ruimtegebruik en houden beperkt rekening met ruimtelijke ontwikkeling op de middellange termijn. Het aankomende PEH 2.0 biedt de mogelijkheid om de keuzes uit de Nota Ruimte daarin steviger te verankeren.

Conclusie

Netbeheerders investeren miljarden in een energiesysteem dat de komende decennia bepalend is voor de leefbaarheid, economie en verduurzaming van ons land. Tegelijkertijd wordt energie-infrastructuur nog

onvoldoende expliciet en tijdig verankerd in ruimtelijke plannen, wat leidt tot vertragingen, mismatches, hogere kosten en een groeiend maakbaarheidsgat.

Een toekomstbestendige aanpak vraagt om scherpe keuzes, structurele samenwerking en stevige regie. Door energievoorziening leidend te maken in ruimtelijke afwegingen en te werken vanuit energieplanologie, ontstaat ruimte voor tijdige aanleg van kabels, leidingen, stations en opslag – en daarmee voor woningen, industrie, mobiliteit en natuurherstel. Dat vraagt om:

- integrale visies en plannen waarin energie en ruimte in samenhang worden afgewogen;
- ruimtereserveringen en een energietoets die borgen dat energie-infrastructuur vroegtijdig wordt opgenomen;
- strategische keuzes die dubbelinvesteringen voorkomen en investeringszekerheid bieden voor industrie en woningbouw;
- uitvoeringsinstrumentarium en versnelling van procedures die aansluiten bij de schaarste aan capaciteit, ruimte en middelen;
- heldere governance, met duidelijke rollen, gezamenlijke prioriteiten en een stevige positie van netbeheerders in de interbestuurlijke samenwerking.

Met deze randvoorwaarden kan de Nota Ruimte uitgroeien tot het kader dat Nederland nodig heeft om het energiesysteem toekomstbestendig vorm te geven op een manier die recht doet aan de ruimtelijke en economische dynamiek van Nederland. Netbeheerders zijn bereid en in staat om hier, in nauwe samenwerking met overheden en andere partners, een actieve en constructieve bijdrage aan te leveren.